

Szlovák privatizáció, utolsókból lesznek az elsők?

Túry Gábor

2001. december 7-én elkelt az utolsó jelentős állami bank is Szlovákiában. Az Investičná a Rozvojová Banka (IRB) 69,56%-os részvény-pakettjéért a magyar OTP Bank Rt. 526 millió szlovák koronát fizetett, továbbá opciót szerzett a szlovák biztosítótársaság, a Slovenska Poistovna tulajdonában lévő 22,99%-nyi tulajdonrész 174 millió koronás megvásárlására is. Így – a jegyzett tőke arányát tekintve – a két pártában maradt bank (Banka Slovakia és Poštová Banka) kivételével jelenleg már a szlovák bankrendszer nagyobbik hányada, 51%-a van külföldi kézben. Ez ugyan nem éri el a magyarországi szintet (66%), de felzárkózott a térség átlagához. 1994-ben a kelet-közép-európai bankok 90%-a még állami kézben volt, napjainkban már csak a fele.

Az OTP Bank akvizíciója nem az első eset, hogy magyar cég regionális terjeszkedésbe kezd. Az elmúlt egy évben Magyarországról jelentős működő tőke áramlott Szlovákiába. 2001-ben a MOL részesedést vásárolt a Sloznaft kőolajipari vállalatban, újabban pedig a Synergion csoport is szlovákiai terjeszkedésben gondolkodik. Első konkrét tranzakciójuk lezárására 2002 első negyedévében kerülhet sor.

A Dzurinda-kabinet 1998-as megalakulásakor tisztában volt azzal, hogy nem halogathatja az előző kormányok által politikai okokból „elfeledett” privatizációs folyamatot. Az átalakulás kezdeti időszakában közvetlenül, majd a voucheres privatizáció lezárása után az állam tulajdonában lévő bankokon keresztül áttételesen továbbra is költségvetési pénzekből finanszírozott állami vállalatok helyzete tarthatatlanná vált. Az első jelentős áttörést 2000-ben a Kassai Vasmű (VSŽ a.s. Košice) eladása volt

az amerikai US Steel (a USX Corporation vállalatcsoport tagja) számára, mintegy 65 millió dollár értékben. A cég ugyan nem tartott igényt a teljes vállalatra, azonban vállalta, hogy az általa alapított új cégbe, amelybe az egykori vállalatóriás 125 leányvállalatából 17, kizárólag a vas- és acélgártással, továbbá -értékesítéssel foglalkozó részleget tömörítette, tízéves modernizációs program keretében további 800-1000 millió dollárt fektet.

Nehezebb helyzetben volt a kormány a jelentős behajthatatlan kintlévőségekkel és működési költségekkel rendelkező bankok esetében. A csődbe jutott bankok betéteseinek kárpótlásán felül a konszolidációs program a költségvetést 120 milliárd koronával terhelte meg. Ennél is nyomósabb érvnek számított, hogy a kuponos privatizáció során vagyonyjegyhez jutott állampolgárok többszöri ígéret ellenére sem juthattak pénzükhöz. A pénz előteremtése érdekében az állami vagyon kezelésével megbízott Nemzeti Vagyonalap (FNM) ezért a két állami nagybank, a Slovenská Sporiteľňa (SLSP) és a Všeobecná Úverová Banka (VÚB) konszolidációja, valamint ezzel párhuzamosan privatizációja mellett döntött. A pénzintézetek hamar vévőre találtak. Előbbit az osztrák Erste Bank 18 milliárd koronáért, utóbbit a CIB Bank tulajdonosa, az olasz IntensaBci 500 millió eurós ajánlatával szerezte meg. Az IRB decemberi értékesítése után a soron következő a Szlovák Gázművek (SPP) 49%-os részvénycsomagja, amelynek eladásából szakértők szerint akár 100 milliárd korona (2,09 milliárd USD) is befolyhat.

Úgy tűnik, hogy a kormányzat – a kilencvenes évek elején főként a lakossági tulajdon-szerzésen alapuló privatizáció okozta gazdasági és költségvetési következményekből okulva –, ha vontatottan is, de elkötelezte magát az állami szektor magánosítása mellett. Míg Magyarországon az egy főre jutó működőtőke-állomány két-ezer dollár felett van, addig Szlovákiában az érték ennek csak fele. Az utóbbi években Szlovákia tőkevonzó képessége mesze alulmúlta a magyarországi értékeket, évente 200-600 millió dollárt tett ki. A felgyorsult privatizáció eredményeként, 2000-ben a működőtőke-import már meghaladta a 2 milliárd dollárt, és előrejelzések szerint hasonló mértékű tőkeáramlás várható az elkövetkező években is.

Amíg Magyarországon a privatizáció lezárását követően a tőkeimport évek óta 2 milliárd dollár körül mozog, addig a környező országokban, így Szlovákiában is, a magánosítás felgyorsításának következtében a legutóbbi időszakban indult erőteljes növekedésnek. A privatizáció szempontjából stratégiaileg legfontosabb és legnagyobb bevételi forrásnak ígérkező bank- és az energiaszektor közül az utóbbi magánosítása még nem kezdődött el. A magyarországi tapasztalatokból kiindulva, amikor az 1995-ös energiaszektor privatizációja során a működőtőke-import rekordösszegű volt, hasonló nagyságú tőkeimportra számíthatunk Szlovákiában is.

A szlovák bankrendszer privatizációja során egy eddig nem tapasztalt új jelenség figyelhető meg. A privatizáció ugyanis világméretű gazdasági dekonjunkcióra, valamint a fejlett országok hazai piacainak telítettsége időszakában gyorsul fel. Ezzel pedig a nagy nyugat-európai és észak-amerikai bankok expanziós lehetőséget kapnak, hisz saját piacukon újabb ügyfeleket már nem tudnak szerezni, szolgáltatásaik teljes kihasználtsággal működnek. Az így kialakult éles versenyhelyzet pedig jobb alkulehetőséget teremt a különböző privatizációs intézményeknek, akár az eladási ár, akár az eladás egyéb feltételeinek meghatározásában.

Felmerül a kérdés: ki járt jobban, az élenjárók, akik gyorsabbak voltak és előbb nyitották meg piacukat a tőke előtt, vagy aki „kivárt” és később privatizált. Konszolidációs kiadások összege áll a privatizációs bevételek nagyságával szemben. A késői privatizációk nagyobb

kormányzati terhet jelentettek, nemcsak azért, mert a vállalatokat hosszú éveken át költségvetési forrásokból támogatták, hanem azért is, mert a társaságok privatizáció előtti konszolidációs költségei nagyobbak voltak. Amíg a bankkonszolidáció költségei Magyarországon a 2000. évi GDP 6,8%-ára rúgtak, addig e költségek Szlovákiában a GDP 13,1%-át emésztették fel. Arról nem is beszélve, hogy a korábbi privatizáció gyorsabban hoz eredményeket nemcsak az adott szektorban vagy vállalatban, de – és ez a bankrendszernek vagy az energiaszektorban a gazdaság egészére gyakorolt hatása miatt különösen nyilvánvaló – a gazdaság összeteljesítményét és nemzetközi versenyképességét tekintve is.

Ezen túlmenően ha a privatizációt nettó érteken számoljuk, vagyis a bevételekből levonjuk az összes költségvetési kiadást, akkor a helyzet korántsem olyan kedvező. A konszolidáció során keletkező kiadások, illetve a privatizáció érdekében vállalt állami garanciák jóval meghaladhatják a magánosítás során befolyó összegeket. Továbbá a nemzeti bankok által közölt működőtőke adatok nem tartalmazzák a profit újrabefektetését, ami torzíthatja a nemzetközi összehasonlítást, ugyanis a magyarországi külföldi tulajdonrészrel rendelkező cégeknél melyeket előbb privatizáltak, mint a szlovák vállalatokat, már ezt is számításba kell vennünk.

* * * * *